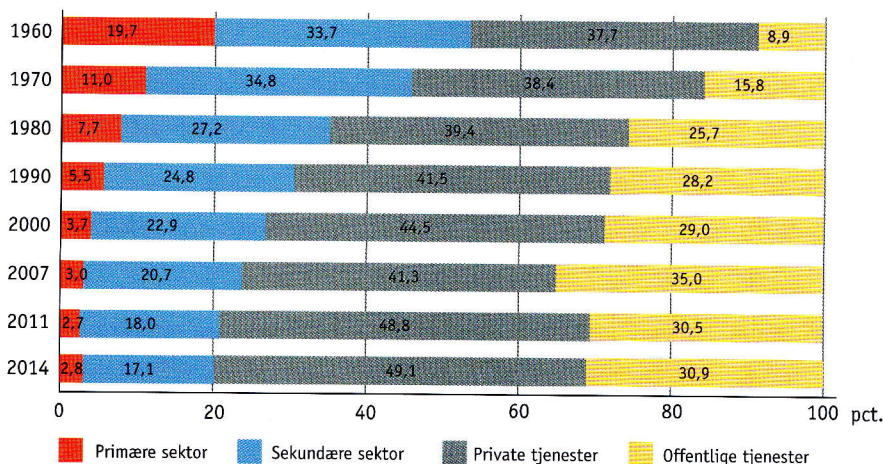

Figur 6.13 Ændringer i den danske erhvervsstruktur

Kilde: Samfundsstatistik 2015.

Også kvindernes indtog på arbejdsmarkedet har haft stor betydning for udviklingen, idet såvel kønsrollemønstret som kvindernes historisk set økonomiske afhængighed af manden i stadig stigende grad brydes, hvilket utvivlsomt sætter sit aftryk i forhold til ændringerne i den generelle politiske adfærd.

De samfundsmæssige forandringer påvirker det enkelte individs værdier, og dermed påvirkes individets politiske holdninger og stemmeafgivning. Dermed sagt, at hvis befolkningen overvejende bliver postmaterialistisk, så vil der ikke i så stor grad blive ført politik for klasser, men mere værdiorienteret politik, der går på tværs af skel.

De etablerede partier har haft svært ved at omstille sig, da antallet af kernevælgere og medlemmer er blevet lavere de sidste 25 år. Og her har vi netop en

“De traditionelle ideologier er døde, og den demokratiske debat er druknet i flotte billeder.”

Johannes Andersen, samfundsforsker

del af forklaringen på den midtsøgende politik, der er blevet ført af de etablerede partier i forbindelse med de seneste mange folketingsvalg. De seneste valg i 2015 kunne måske indikere noget nyt, eftersom de sejrende partier (for eksempel Liberal Alliance og Alternativet) ikke var midtsøgende?

Men uanset hvad, så har det værdiskifte, som Inglehart har været med til at præge diskussionen af, bevirket, at vælgerne ikke længere stemmer på det samme parti ved hvert eneste valg.

Issue voting – den spaltede vælger

Issue voting (at stemme efter emner) indebærer, at vælgeren stemmer på det parti, som bedst repræsenterer vedkommendes politiske holdninger om et begrænset antal sager.

Vælgerens interesse for og prioritering af en eller flere mærkesager bestemmer, hvor krydset sættes.

Værdipolitik er tilbage på vælgernes dagsorden

”Den økonomiske krise er rykket i baggrunden til fordel for emner som udlændingepolitik og beskyttelse af miljøet, når man spørger danskerne om, hvilke politiske emner der er de vigtigste. Valgkampen bliver et ekko af 00’ernes værdidebat, vurderer forsker. Trods den stigende tillid til økonomien er arbejdsløshed stadig det emne, som de fleste vælgere bekymrer sig om.

Der er på få år sket et markant skifte i, hvilke politiske emner danske vælgere vurderer som de vigtigste. Det fremgår af en ny analyse fra tænketanken KRAKA. I 2012 var der således 61 procent, der mente, at »arbejdsløshed« var en af de to vigtigste politiske udfordringer, mens 58 procent svarede, at det var »den økonomiske situation«. De tal var i 2014 faldet til henholdsvis 35 og 18 procent. I samme periode er der sket en kraftig stigning i antallet af danskere, der mener, at »indvandring« og »beskyttelse af miljøet« er de vigtigste problemer, Danmark står over for lige nu.

Den del af befolkningen, der mener, at indvandring er et af de vigtigste politiske emner, er steget fra 9 procent i 2012 til 34 procent i 2014. »Vi er på vej

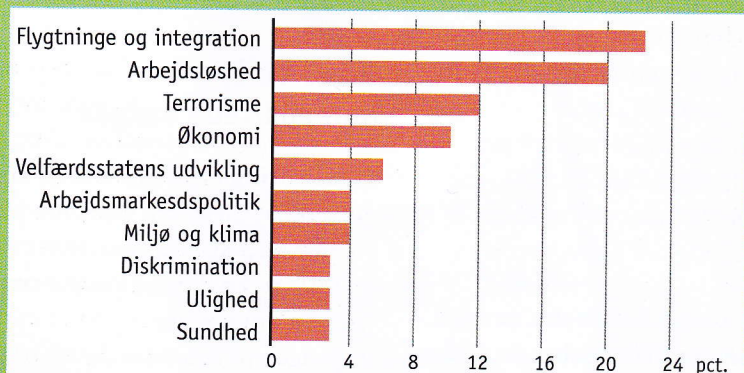
tilbage til den værdipolitiske dagsorden, vi havde i nullerne,« siger lektor ved Institut for Statskundskab på Syddansk Universitet Christian Elmund-Præstekar. (...)

»I vælgernes øjne er vi ved at være forbi krisen. Derfor rykker hårde politiske emner som økonomi i baggrunden igen til fordel for emner som indvandring, der også var højt på dagsordenen ved valgene i 2001, 2005 og 2007,« vurderer han.

Økonom Nicolai Kaarsen, der har lavet analysen på baggrund af tal fra Eurobarometer, er enig i den udlægning. Andelen af danskere, der ser beskyttelse af miljø som et af de vigtigste politiske emner, er også steget fra 12 til 28 procent siden 2012.

Nicolai Kaarsen ser danskernes stigende interesse for både indvandring og beskyttelse af miljø som to sider af samme sag. »Når konjunkturerne er stabiliseret eller i hvert fald ikke går nedad, og danskerne samtidig har fået en større tillid til økonomien, så bliver der mere plads til værdipolitik,« siger han.»

Kilde: www.information.dk, uddrag, 4. april 2015.

Kilde: www.politiken.dk, uddrag, 16. februar 2015.

”Arbejdere tiltrækkes af partier på højrefløjen med populistiske eller autoritære værdier, og omvendt tiltrækkes den intellektuelle del af middelklassen af de post-materielle og antiautoritære værdier, der udtrykkes af den nye venstrefløj.”

Ole Borre, professor i statskundskab

Issue voting forudsætter, at vælgeren er i stand til at tage stilling til politiske spørgsmål samt identificere sig med mindst en af de politiske holdninger, partiet har. Dette kræver en forholdsvis lille viden hos den enkelte vælger om forskellige politiske emner og partier. Enkeltsager gør politik let og forståeligt for den enkelte vælger.

Issue voting er ikke nødvendigvis rationelt funderet, idet rationalitet forudsætter, at mennesket er bevidst om alle valgmuligheder, alle konsekvenser og alle dets egne værdier og behov i en klart prioriteret rækkefølge.

Issue voting betegner stemmeafgivelse på baggrund af en enkelt eller få sager. Den danske vælger er i høj grad blevet issue voter, og det er skiftende emner, der optager forskellige vælgergrupper ved de forskellige valg.

Inden for teorien om issue voting findes to modeller, der forholder sig til spørgsmålet om, hvad vælgerne gør når de stemmer – **nærhedsmodellen** og **retningsmodellen**.

Det politiske landskab er blevet mere mobilt. Der er blevet færre kernevælgere, og flere som shopper mellem partierne. Derfor ser vi også, at partierne skiftes til at gå stærkt frem og stærkt tilbage både i meningsmålinger og ved valg.

Peter Nedergaard, professor i statskundskab

Nærhedsmodellen

Denne model handler om, at vælgeren stemmer på det parti, der ligger tættest på vælgerens egne præferencer. Modellen er baseret på rational choice-teori – vælgeren antages således at være en rationel aktør. Modellen kan sammenfattes med følgende logik:

- * Vælgeren fastlægger sit standpunkt ud fra egeninteresse eller samfundsinteresse i forhold til vælgernes mest centrale politiske områder
- * Dernæst sætter vælgeren sig ind i partiernes holdninger til disse politiske områder
- * Sluttelig stemmer vælgeren på det parti, hvis holdninger ligger tættest på vælgerens egne.

Modellen antager hermed, at vælgerens nytte af et parti aftager, jo større afstand der er mellem partiets og den pågældende vælgers holdning til et bestemt issue.

Retningsmodellen

I modsætning til nærhedsmodellen baserer retningsmodellen på en antagelse om, at vælgerens nytte af et parti stiger, desto mere ekstremt partiet er placeret i samme retning som vælgeren – forudsat at partiet ikke har en alt for ekstrem holdning. En central pointe i modellen er, at alle vælgere har præferencer (af varierende styrke) i retning af forskellige politikområder. I denne model er det en antagelse, at vælgeren går til yderlighede

der, når der stemmes, da man ønsker at sende et tydeligt signal til de forskellige politikere.

Den væsentligste forskel på de to modeller er således, om vælgeren stemmer på det parti, der harmonerer bedst med vælgerens egne holdninger (nærhedsmodellen), eller om den enkelte vælger stemmer på det parti, der skubber samfundet Danmark i en bestemt retning (retningsmodellen).

Et eksempel kunne være et spørgsmål om skat. Hvis vi forestiller os en vælger, der ønsker lavere skat på det niveau, som Venstre taler for, så ville denne vælger ud fra nærhedsmodellen stemme på Venstre, men ud fra retningsmodellen stemme på Liberal Alliance, da dette parti vil trække mere i den ønskede retning, idet Liberal Alliance i dette spørgsmål (skat) vil repræsentere den pågældende vælgers værdier mest radikalt.

Fra class voting til issue voting?

Vælgerne er gået fra class voting til issue voting. Professor Ole Borre betegner class voting som en konsekvens af et pres fra det omgivende samfund, der tilsidesætter den enkeltes egne interesser

og prioriteter. Vælgeren vil, ifølge Borre, uanset sine holdninger føle et socialt tryk i retning af at følge klassens normative adfærd.

At class voting er på retur, kan forklares ved:

- * Den øgede sociale mobilitet, der gør, at det faste stemmemønster inden for klasserne opløses. En af de væsentligste grunde hertil er den voksende middelklasse (og den øgede sociale mobilitet) og etableringen og udvidelsen af den danske velfærdsmodel.
- * Endelig kan en stigende individualisering ses som en årsag til, at issue voting får større betydning.

Det kan ikke endeligt konstateres, at der er sket et klart skifte fra materialistiske til postmaterialistiske værdier hos de danske vælgere. Men det generelle velfærdsloft og globaliseringen (for eksempel den øgede opmærksomhed om indvandrerspørgsmålet) gør, at der er opstået en tendens i retning af en højere prioritering af postmaterialistiske værdier.

'de fede ord'

* Parti-identifikationsmodellen	* Postmaterialister
* Rational choice-modellen	* Fordelingspolitik
* Den sociologiske model	* Værdipolitik
* Class voting	* New politics
* Højre-venstre-skala	* Old politics
* Kernevælger	* Issue voting
* Marginalvælger	* Nærhedsmodellen
* Materialister	* Retningsmodellen